

Comentaris a la Carta de la Pau dirigida a l'ONU

Les persones i la pau

El Punt VII de la Carta de la Pau és una altra de les fites d'aquest Document. Tracta sobre les tres capacitats principals que vertebraven la persona humana en el seu interior i de com, per contribuir a la pau, no se'n pot impedir ni coartar cap, sinó que, ben al contrari, sempre s'han de «defensar, afavorir, desenvolupar». El text diu així:

Punt VII.- «L'ésser humà és lliure, intel·ligent i capaç d'estimar. L'amor no es pot obligar ni imposar; tampoc no pot existir a cegues sinó amb lucidesa. Sorgeix lliurement i clarament o no és autèntic. Sempre que coartem la llibertat d'alguna persona o li impedim la sabiduria, estarem impedint que ens pugui estimar. Per tant, defensar, afavorir, desenvolupar la llibertat genuïna dels individus, que entranya en si mateixa una dimensió social corresponsable, així com la seva sabiduria, és propiciar l'estima cordial entre les persones, i, per tant, poder així construir millor la pau».

En alguns llocs d'Espanya i d'Amèrica -també en altres països-, en exposar aquest punt, hem vist posar-se lívids alguns homes, sobretot entre els casats. En sentir les paraules «sempre que coartem la llibertat d'alguna persona... estarem impedint que ens pugui estimar», han vist d'una manera patent la incongruència del masclisme, tan estès encara desgraciadament. Ningú no pot pretendre ser estimat a base de minvar la llibertat de l'altre, ni per temor, ja que en aquests casos allò que rebrà no serà amor autèntic. És a dir, «l'amor no es pot obligar ni imposar», ja que o «sorgeix lliurement... o no és autèntic».

* * *

Aquesta del masclisme només és una de les moltes aplicacions que es poden fer del Punt VII de la Carta de la Pau dirigida a l'ONU. Vegem-ne les seves tres parts substancials. Les veurem millor seguint l'ordre invers de com són exposades a la Carta, és a dir: l'amor, la intel·ligència i la llibertat.

Capaços d'estimar

És obvi que no es pot dir a ningú: «Et mano que m'estimis», ja que aquest amor seria d'esclavitud. Malgrat tot, segons la majoria dels psicòlegs, l'amor és necessari per a l'ésser humà. Li és molt necessari en la infantesa, i en l'ancianitat, però també tot al llarg de la seva

vida. Necessita donar amor i rebre'l. I el necessita fins a un punt tal, que si una persona no se sentís mai estimada, de cap manera ni de ningú, arribaria a deixar-se morir. Passaria el mateix si algú no pogués estimar mai, de cap manera ni a ningú. D'altra banda, i a més d'això, l'amor no és només necessari per a la vida individual de cada persona, sinó també per a la vida social. La necessitat d'una actitud d'amor i d'amistat, perquè hi hagi una pau més consolidada entre tots, surt tot al llarg de la Carta de la Pau. I també es comenta als fulls núm. 5 (comentari al Punt III), núm. 11 (comentari al Punt IX) i núm. 13 (comentari al resum-conclusió de la Carta) d'aquesta sèrie. Pel que fa al Punt VII, que és el que comentem, s'hi diu: «propiciar l'estima cordial entre les persones» porta com a conseqüència «poder construir millor la pau».

Una paradoxa

L'amor -que té molts matisos i formes, tants com relacions humanes hi ha- és, com diem, una cosa necessària. No és com un suplement opcional que es pot prendre o no -això no canviaria gens el que és substancial en la vida-, sinó que és un element essencial de la plenitud de l'ésser humà.

Per tant, no s'ha de reduir l'amor a l'àmbit estricte de la família o dels amics (on el viu la majoria de gent avui dia), sinó que fa falta amor, de la forma i en el grau adequat, en cada cas, en les relacions interpersonals en general (socials, polítiques, culturals, d'oci, de treball, de festa, etc.) i també en les relacions intergrupals. L'apreci entre les persones o grups socials que no es coneixen o no es tracten directament és el que s'anomena solidaritat.

Aquí apareix la paradoxa. Essent l'apreci cordial una cosa tan necessària per a l'individu i per a la societat, malgrat tot, no es pot exigir, no es pot aconseguir per coacció, sinó que s'ha de donar lliurement. És a dir, encara que es té dret a ser estimat, aquest «dret», malgrat tot, no es pot reclamar amb coacció. Una persona és estimada de debò per una altra només si aquesta ho vol lliurement. Un grup social serà apreciat cordialment per un altre, només si tots dos ho volen per una lliure decisió.

¿Com es resol aquesta paradoxa? S'ha de desfer, en primer lloc, un equívoc que s'ha produït a la nostra cultura pel fet d'entendre com a contraposades la llibertat i l'obligació. El contrari de la llibertat no és l'obligació. El que és vertaderament contrari a la llibertat és la coacció, és a dir el poder, o sigui, la facultat que pot tenir una persona que una altra faci allò que vol la primera, encara que la segona no ho vulgui. La coacció és allò que s'imposa a la llibertat humana, l'avassalla i la margina. En canvi, l'ésser humà, amb la seva intel·ligència, descobreix uns deures ètics, és a dir actes que ell té l'obligació moral d'acomplir. Per exemple, auxiliar un ferit greu en un accident, ajudar un ancià desvalgut o defensar un infant d'una agressió que li fa un adult. Però el fet d'acomplir les obligacions morals no és cap perjudici per a la llibertat, sinó que, al contrari, constitueix una manifestació de la maduresa d'aquesta persona. És una

l'lastima que algú hagi de complir per coacció amb les seves obligacions morals, si el que és pròpiament humà és accomplir-les lliurement.

Intel.ligència i saviesa

Passem al segon aspecte. És sabut que mantenir algú en la ignorància és un obstacle greu per a la pau, ja que constituiria una forma de domini damunt seu. La intel.ligència humana ha d'arribar en tota persona a un mínim suficient i digne de desenvolupament, de coneixements, i també de saviesa de viure, cosa més important i àmplia que la mera possessió de coneixements i d'informació.

La necessitat de posseir uns certs coneixements és àmpliament reconeguda a la societat, i a la majoria de països ja es propicia una educació mínima per a tothom. En canvi, la saviesa en les actituds i en les relacions humanes, l'hàbit de tenir en compte les coses evidents, la maduració dels propis sentiments i emocions, l'educació en els valors -que no ha de ser només teòrica, sinó pràctica-, realitats totes que han de ser cultivades principalment en família i a l'escola, estan molt lluny de tenir un nivell general acceptable i que la seva educació s'hagi generalitzat. Incideix en això el que s'ha dit abans sobre l'amor. Aquest no pot estar absent en l'educació ni en l'ensenyament. D'altra banda, moltes famílies, en què hi ha certament amor, no propicien com cal el creixement en saviesa per part dels seus membres: transmetre la cultura, la tradició, ensenyar la creativitat... Han renunciat a fer-ho. Hi ha amor, però amb un conreu escàs de la saviesa. D'altra banda, i en sentit contrari, la transmissió de coneixements que es fa sense que hi hagi gairebé cap apreciació entre el professorat i l'alumnat, és potser un dels errors principals del sistema educatiu actual. S'imparteixen coneixements, però valorant poc l'estimació.

Deïficar la raó humana fins a sotmetre-li la llibertat i l'amor -tal com ho féu el racionalisme- ha produït uns resultats nefastos. D'altra banda, rebutjar el valor de la raó -que és l'error a que estem abocats després de la modernitat- tampoc no és una actitud intel.ligent. L'amor, doncs, a més de lliure, ha de ser savi; si no fos així, podria voler el mal per als altres. Es convertiria així en una força amb possibilitats destructives. Per això diu la Carta de la Pau en aquest punt: «L'amor... tampoc pot existir a cegues sinó amb lucidesa».

La llibertat

Anem a la tercera realitat. Els termes «lliure», «llibertat» són els que surten més -set vegades- al text de la Carta de la Pau. És una mostra de la importància que aquesta Carta reconeix a la llibertat perquè hi hagi pau.

Hi ha un tipus de llibertat que és la qualitat primera de l'ésser humà, pel fet que ja la posseeixen els infants, fins i tot abans de tenir ús de raó. Aquests ja són lliures per adherir-se a la bellesa, a

la llibertat, al bé; expressen els seus gustos, desitjos, preferències, etc. Després, amb l'ajut de la raó, tindran una altra cosa diferent, que és la llibertat d'escollir i la capacitat de donar-hi una resposta; el lliure arbitri.

Cal educar les persones en la «genuïna llibertat», que és potser el més difícil i que es fa menys, abans d'educar-les en els coneixements i en la veritat. Hi ha moltes persones que es pensen posseir tota la veritat o, si més no, una gran part d'ella. En canvi, no n'hi ha pas tants que se sàpiguen autènticament lliures, és a dir, els qui es troben lliures d'influències, tan externes com internes; lliures de complexos, de ressentiments, d'enveges; els qui es mantenen lliures davant les pressions, les coaccions o les seduccions, etc. Hi ha més mestres de la veritat que no pas de la llibertat.

La llibertat, a més, com indica la Carta, «entranya en si mateixa una dimensió social corresponsable». La llibertat, si s'exerceix amb una actitud individualista, mirarà fàcilment de sobreposar-se a la llibertat dels altres o de tancar-se en ella mateixa, tot negant-se a la sociabilitat i a la solidaritat. Però no; l'ésser humà és social per essència (n'hi ha prou d'observar que neix d'una petita societat: la unió de dues persones, una dona i un home), i, per ser-ho, és responsable en comú de moltes coses, és a dir, és «corresponsable». Només així la societat és creativa i es desenvoluparà amb força.

Al principi d'aquest Full s'ha esmentat la coerció de la llibertat de la dona en molts matrimonis. També es pot veure constreta en alguns fills, per part de progenitors possessius. També es restringeix moltes vegades la llibertat en els estudis, a la feina, en la política, en les relacions internacionals...

En resum

Perquè hi hagi pau fa falta cultivar d'una forma simultània les tres dimensions de la persona abans esmentades. Si no, el que passarà és el següent:

* L'amor sense llibertat seria una esclavitud, una prostitució.

I l'amor sense saviesa ni intel·ligència arribaria a ser una cosa pesada i rutinària o bé boja i nociva; precisament una cosa «sense sentit». ¿S'imagina que algú l'estima sense saber ben bé el que fa?

* ¿Per què posseir intel·ligència si no es té llibertat?, seria una intel·ligència esclavitzada, sotmesa a uns altres.

I també, ¿val la pena ser intel·ligent sinó per estimar, sinó per fer el bé? ¿Per què, si no?, ¿a què conduiria una intel·ligència freda, sense estima?

* Per acabar, una llibertat sense intel·ligència ni saviesa seria nècia, capritxosa.

I ¿per què ser lliure si no és per estimar? Una llibertat així podria portar a la maldat. Una persona lliure i que se sap controlar, intel·ligent, però que no estimés, provocaria temor al seu voltant. No contribuiria certament a la pau global.

Els fonaments

Aquestes tres capacitats humanes -»l'ésser humà és lliure, intel·ligent i capaç d'estimar«- són els «fonaments» que s'anuncien al principi de la Carta i se'ls considera tan fonamentals (valgui la redundància) que s'expliciten al final de la mateixa, abans de la postdata, quan diu per acabar: «Sense ressentiments (que són els 'obstacles' a la pau), des de la llibertat, les evidències i l'amistat (que són els 'fonaments' de la mateixa) es pot construir la pau». En la persona hi ha l'origen de la pau. I en el respecte de les seves capacitats hi ha el seu sosteniment.